

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Byholm, P. (2023). Grön el, finns den? *Åbo Underrättelser* 9.11.2023, sidan 13.

Grön el, finns den?

Patrik Byholm 07.11.2023 04:58

Det här är en opinionstext, åsikterna är skribentens egna.

I det finländska samhället pågår som bäst en sällan skådad omställning – för att hitta något liknande får vi söka oss tillbaka till efterkrigstiden när grunderna för det moderna Finland lades.

För att få landet på fötter byggdes industrin då ut och inom ett par decennier hade även samhällets mest avlägsna avkrokar industrialiserats och elektrifierats. Få, om någon, kunde då sia om situationen som råder idag.

Det jag anspelar på ovan handlar naturligtvis om den pågående omställningen i energisektorn. I försök att stävja klimatuppvärmningen och öka graden av energisjälvförsörjning överges nu fossila bränslen i snabb takt till förmån för alternativa energiformer. Och nog har det ju gått framåt.

Medan vind- och solkraft ännu vid millennieskiftet – smått karikerat – var något som ett fåtal entusiaster sysslade på med på sin bakgård har vindkraftens andel av den totala energikonsumtionen fyrtiofaldigats sedan 2010.

Stenkolets och torvens har samtidigt mer än halverats. Beaktande den stora mängd nya projekt inom sektorn ”grön el” som är på gång står det klart att denna utveckling kommer att hålla i sig ännu under många år. Kolneutraliteten inom energisektorn hägnar i en inte allt för avlägsen framtid.

Finlands modell för omställningen från fossil till grön energi kunde det ovan beaktat tyckas utgöra ett skolboksexempel på hur man ska mota den globala klimatuppvärmningen. Men före självgodheten tar övermakt är det på sin plats att skärskåda situationen i ett bredare perspektiv.

För det första, trots utvecklingen ovan har Finlands totala energikonsumtion det senaste decenniet minskat endast tio procent, och vad kommer till elkonsumtion specifikt finns ingen trend att hitta alls, endast årliga fluktuationer. För det andra, utbyggnaden av vindkraft inklusive all annan grön energi ss. solkraft kräver utrymme och resurser.

I Finland har vindkraften till största delen byggts ut i skogslandskap varvid både träd och annan natur får ge vika för turbinfundament, servicevägar och el-överföringslinjer. Till dessa behövs ansevärliga mängder krossgrus tagen ur närregionens berggrund, och kombinerat har detta ofrånkomligen inverkan på miljön lokalt.

I en studie som jag själv varit involverad i kvantifierade vi markanvändningen orsakad av vindkraftsutbyggnad och fann att byggnationen orsakar en ökning på 600 procent i avskogning på projektområden jämfört med det normala.

Vindkraftsbolagen undvek heller inte att bygga ut infrastruktur i äldre skog trots att den typiskt har större naturvärden och utgör en större kolsänka än ungskog.

Studieområdet i detta fall var landskapet Österbotten, men torde gå att generalisera över Finland i stort. Slutligen är det heller inte att förglömma att det även behövs ansevärliga mängder metall till elkablarna och vindmöllorna, liksom elektronik och övrigt material varav det mesta torde ha producerats med fossil energi. Detta var visserligen ingenting vi beaktade i våra uträkningar.

Beaktande vindkraftens markanvändningsavtryck och vår energianvändning i stort kan var och en dra sina egna slutsatser över om huruvida fossilfri el förtjänas kallas grön.

Måhända fossilavtrycket för vindkraft är lägre än för stenkol, men för att leva och verka på ett hållbart sätt så att vår planet ska kunna utgöra vårt och andra arters hem även i framtiden räcker det inte att ställa om energisektorn.

Användningen av naturresurser och konsumtionen av dessa måste helt enkelt minska på alla fronter. Här något för oss alla att tänka på.

Patrik Byholm

Forskande utbildningsledare i naturresursförvaltning vid Yrkeshögskolan Novia i Raseborg

---